

Nya statistikbehov: Statistik på stadsdelsnivå

Tor Bengtsson

Tor.Bengtsson@scb.se

Statistiska Centralbyrån, Sverige

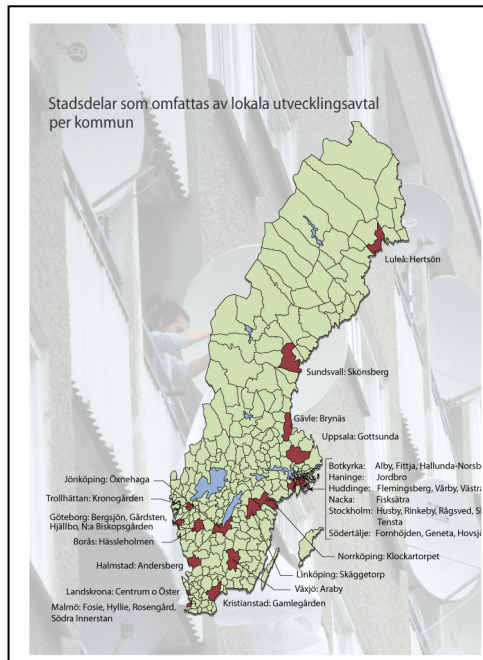
Registerenheten vid avdelningen för Befolkning och Velfärd

Abstract: Regeringen har ingått överenskommelser (lokala utvecklingsavtal) med vissa kommuner om att bedriva ett urbant utvecklingsarbete i stadsdelar med utbrett utanförskap. För att kunna följa utvecklingen i dessa 38 stadsdelar har SCB tagit fram statistik som möjliggör att belysa utvecklingen av integration på lokal nivå. Samma statistik tas även fram för riket, samtliga län och kommunerna.

Stadsdelarna varierar i storlek från 3 400 till 27 000 invånare vilket utesluter andra källor än de totalräknade registren. De statistikområden som berörs omfattar variabler/nyckeltal inom arbetsmarknad, demografi, transfereringar, inkomst, utbildning, boende och flyttmönster, hälsa samt delaktighet. Data ska presenteras på ett sätt som möjliggör lämpliga geografiska jämförelser och analyser. Kön, ålder, födelseregion, utbildning, vistelsetid och skäl till invandring utgör bakgrundsvariabler. Tidsserien omfattar i nuläget åren 1997 till 2008 och beräknas bli uppdaterad med nya årgångar framöver. All data är utlagd i SCB:s Statistikdatabas och därmed tillgänglig även för allmänheten.

Lokala utvecklingsavtal:

Utgångspunkten för det urbana utvecklingsarbetet i Sverige är att minska antalet stadsdelar i Sverige där en hög andel invånare upplever ett utanförskap genom arbetslöshet, långvarigt beroende av försörjningsstöd, otrygghet eller ohälsa. Regeringen har tecknat lokala utvecklingsavtal för 38 stadsdelar belägna i 21 kommuner för att gemensamt finna effektiva metoder för att ett långsiktigt utvecklingsarbete. Det är en ny utmaning att visa utvecklingen i så små områden som dessa stadsdelar är.

Data om integration behövs som underlag för fortlöpande bedömningar om bland annat situationen för utrikes födda på arbetsmarknaden och i utbildningssystemet. Statistiska centralbyrån har på regeringens uppdrag presenterat integrationsstatistik om situationen på riks-, läns- och kommunnivå samt i de 38 stadsdelar som omfattas av lokala utvecklingsavtal mellan regeringen och kommunerna. Statistiken baseras

till stor del på innehållet i STATIV, en longitudinell databas för integrationsstudier med startår 1997.

De 38 stadsdelarna är sinsemellan starkt heterogena, det gäller både storlek och belägenhet men även för de nyckeltal, indikatorer som statistiken utgörs av. Storleksmässigt varierar stadsdelarna mellan 3 500 och 27 000 invånare. Statistiken omfattar inledningsvis en tidsserie mellan 1997 och fram till 2008 och med årliga uppdateringar därefter. Ett problem är alltså att göra områden av olika storlek jämförbara och ett annat är jämförbarhet över tid. Normalt publiceras antalsuppgifter i SCB:s Statistikdatabas, antalsuppgifter som kan aggregeras till högre nivå alternativt omvandlas till andra mått som andelsuppgifter. En sådan lösning ställer krav på att användarna kan omvandla antalsuppgifter till jämförbara. En komplikation i sammanhanget utgörs av att flera uppgifter är att betrakta som känsliga ur integritetsaspekt varför risken för bakvägsidentifikation är extra viktig att eliminera. Så i stället för antalsuppgifter valdes att presentera andelsmått och vissa ekonomiska belopp omräknas till prisbasbelopp. Fördelen är att jämförbarhet uppnås, både mellan regionala nivåer men även över tid. Sekretesshanteringen underlättas i och med att de enskilda antalsuppgifterna aldrig visas och för att visa en skattning krävs att den baseras på fler än fem i täljaren och att nämnaren består av fler än tjugo.

Vad kännetecknar de 38 stadsdelarna: Under perioden 1997 till 2008 har invandringen till Sverige varit större än utvandringen. Nettoinvandringen har sedan 2006 varit över 50 000 personer per år. Andelen personer med utländsk bakgrund har ökat med dryga 4 procentenheter och utgjorde 18 procent av befolkningen år 2008. Med utländsk bakgrund avses utrikes födda och inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

I de aktuella stadsdelarna har det skett en markant ökning av andelen med utländsk bakgrund. Under perioden har den ökat med 13 procentenheter och i snitt hade 64 procent av befolkningen utländsk bakgrund år 2008, några av stadsdelarna hade en andel över 90 procent.

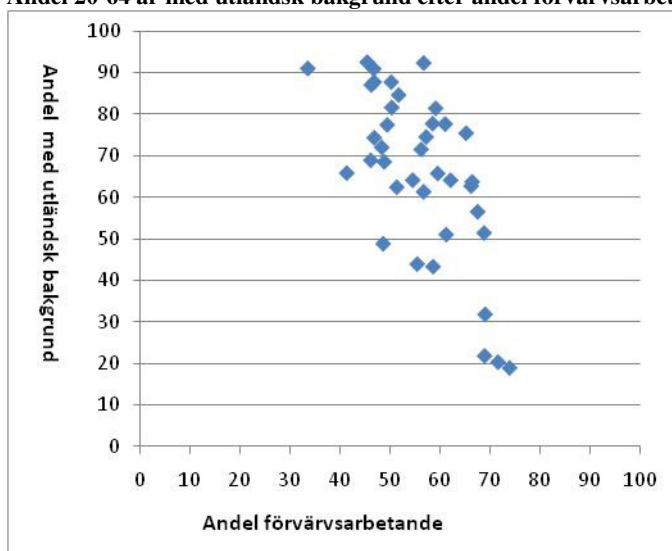
Det är en stor koncentration av personer med utländsk bakgrund till de 38 stadsdelarna. Totalt sett utgör dessa stadsdelar endast 4 procent av Sveriges befolkning, medan 14 procent av alla med utländsk bakgrund bor här.

Att personer med samma bakgrund bosätter sig i samma område behöver inte vara problematiskt i sig. Men sammanfaller detta med svårigheter, som att etablera sig på arbetsmarknaden och högt bidragsberoende så stärks bilden av det vi ofta kallar utanförskap.

Sysselsättningsutvecklingen har varit positiv de senaste åren. I riket har andelen förvärvsarbetande ökat med 6 procentenheter från 1997 och var tio år senare 78 procent. Trenden är positiv även för de 38 stadsdelarna. År 1997 låg andelen förvärvsarbetande dock långt under den nivå som gällde för riket. I genomsnitt var bara varannan invånare i åldern 20 till 64 år förvärvsarbetande. Sedan dess har andelen förvärvsarbetande precis som i riket ökat med i genomsnitt 6 procentenheter, men från en lägre nivå. I vissa av stadsdelarna som t.ex. i Rosengård var ökningen anmärkningsvärd, där har sysselsättningen ökat från att var femte till att var tredje förvärvsarbetar.

Hittills har vi betraktat de 38 stadsdelarna som en grupp, men hur pass lika varandra är de? Vi studerar detta genom att kombinera andelen med utländsk bakgrund med andelen förvärvsarbetande.

Andel 20-64 år med utländsk bakgrund efter andel förvärvsarbete, 2008

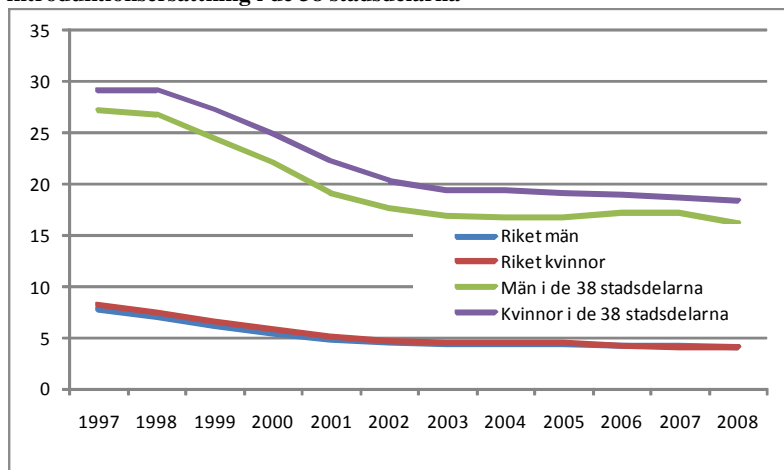

Stadsdelarna är sinsemellan olika, något som gäller för många av de områden som statistiken baseras på.

Det finns flera faktorer som påverkar sysselsättningen, man kan dock notera ett negativt samband mellan utländsk bakgrund och förvärvsarbete. Ju större andel som har utländsk bakgrund, desto lägre andel som förvärvsarbetar. De 38 stadsdelarna är olika sinsemellan för de här båda variablerna, vilket tydligt framgår av diagrammet ovan. Denna olikhet mellan stadsdelarna gäller även för flera av de övriga variablerna som ingår i statistiken.

På samma sätt som andelen förvärvsarbete har ökat under perioden kan man se att bidragens andel av nettoinkomsten och andelen långtidsarbetslösa har minskat. Samtidigt har den disponibla inkomsten ökat, liksom andelen som går från arbetslöshet till förvärvsarbete. Det är positiva förändringar samtidigt som utgångsnivåerna avsevärt skiljer sig från motsvarande riksnivå och att avståndet till denna fortfarande är stort.

Andel 20-64 år som erhållit försörjningsstöd och/eller introduktionsersättning i de 38 stadsdelarna

Generellt är förändringsmönstret för andelen som erhållit försörjningsstöd likartat mellan könen, men i de 38 stadsdelarna avviker kvinnornas nivå mer från riksnivån jämfört med vad den gör för männen.

Det finns dock undantag från den positiva trenden, ett sådant är andelen grundskoleelever som uppnått behörighet till gymnasieskolan. I riket var knappt 9 av 10 elever behöriga till gymnasiet år 2008, vilket var en minskning med nästan 4 procentenheter sedan 1998.

Bland elever som lämnade grundskolan i de 38 stadsdelarna var 7 av 10 behöriga till gymnasiet 2008, vilket innebär en minskning med mer än sju procentenheter sedan 1998. Det är vanskligt att uttala sig om resultatet för enskilda stadsdelar. Det är relativt få elever i varje enskild stadsdel, vilket resulterar i att andelen behöriga varierar kraftigt mellan åren. Men om man exempelvis betraktar de fyra stadsdelarna belägna i Södertälje sammantaget som en grupp är det betydligt lägre andelar som är behöriga 2008 jämfört med i slutet av 1990-talet. Mot trenden går bland annat Fittja och Gårdsten där andelen behöriga har ökat, dock från mycket låga andelar behöriga 1998.

Många nyanlända kommer till de aktuella stadsdelarna samtidigt som i stort sett lika många flyttar därifrån till andra orter i landet. Sverige har haft stora invandringsöverskott de senaste åren. Invandringsöverskottet till de 38 stadsdelarna motsvarar knappt 3 procent av deras befolkning, vilket är en hög andel. För riket är motsvarande andel 0,5 procent. Nästan samma antal som invandrar till stadsdelarna väljer att flytta till andra områden i landet, vilket innebär en hög omsättning av boende. Cirka 85 procent av den befolkning som bor i en av stadsdelarna bor kvar i området vid utgången av året.

Det finns mycket som tyder på att många av dessa områden fungerar som en första anhalt som många lämnar då man etablerats och kommit in på arbetsmarknaden. Förhållandet att det är fler förvärvsarbete som flyttar ut jämfört med antalet inflyttade som är förvärvsarbete styrker det antagandet.

Det finns ett stort samhälleligt intresse av att utvecklingen generellt och för dessa stadsdelar specifikt går åt rätt håll vad gäller bland annat sysselsättning, inkomster och utbildningsresultat. SCB kommer att fortsätta att ta fram statistik på såväl stadsdelsnivå som på andra regionala nivåer. Statistiken är allmänt tillgänglig i Statistikdatabasen som man når via SCB:s hemsida.